

Asia: Lausunto Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa -ohjeen päivitysluonnoksesta. Diaarinumero 3/304/22

Tieteentekijöiden liitto (jatkossa liitto) kiittää mahdollisuudesta lausua Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa -ohjeen päivitysluonnoksesta.

Liitto kiittää Tutkimuseettistä neuvottelukuntaa HTK-ohjeistuksen päivitystyöstä ja pitää päivitysluonnosta aikaisempaa selkeämpänä ja katsoo, että siinä on huomioitu toimijoilta saatu palaute. On erittäin tärkeää, että HTK-ohjeistukseen sitoutuneet organisaatiot noudattavat HTK-ohjeistuksen periaatteita ja HTK-prosessia. On positiivista, että tiedeyhteisö pystyy avoimeen yhteistyöhön tutkimuseettisissä kysymyksissä. On kuitenkin myös erittäin tärkeää, että HTK-ohjeistukseen sitoutuneet organisaatiot riittävällä tavalla tiedottavat ohjeistuksen sisällöstä ja mahdollisista muutoksista organisaationsa jäseniä, myös organisaation ei-työsuhteisia jäseniä, kuten apurahatutkijoita. Liitto katsoo, että riittävällä ohjeistuksella, viestinnällä ja koulutuksella pystytään myös ennaltaehkäisemään HTK-loukkauksia.

Liitto katsoo, että HTK-ohjeen alussa voisi olla vielä selkeämmin mainittuna, mikä on muuttunut päivityksessä aikaisemmin voimassa olleesta ohjeesta, ettei tämän suhteen synny epäselvyyttä. Uudistuksessa on kuvattu mitä prosessia kulloinkin noudatetaan, mutta liitto toivoisi selvyyttä sen suhteen, kumpaa prosessia noudatetaan, mikäli HTK-loukkaus on tapahtunut sekä uuden, että vanhan HTK prosessin voimassaoloaikana. Esimerkiksi jos julkaisuja on tehty kummankin prosessin voimassa ollessa.

Liitto katsoo, että HTK-loukkauksen tunnusmerkit on hyvä määritellä selkeästi, vaikka jokainen tilanne tuleekin arvioida aina erikseen tapauskohtaisesti.

Uudessa HTK-ohjeessa perustutkinto-opetus on rajattu pois HTK-ohjeen piiristä. Kuitenkin toisinaan perustutkinto-opetuksen yhteydessä saatetaan tehdä myös tutkimusta ja opinnäytetyöstä saatetaan myöhemmin tehdä myös julkaisuja. On epäselvää, miltä osin tällöin HTK-prosessi soveltuisi noudatettavaksi. On myös jossain määrin epäselvää, missä vaiheessa HTK-prosessiin sitoutuneiden organisaatioiden toimivalta HTK-asioissa alkaa esimerkiksi tutkimustyötä tekevään nähden. On myös epäselvää, missä tutkimusorganisaatioissa HTK-prosessi käsitellään, jos vaikkapa apurahatutkijalla on samanaikaisesti useampi affiliaatio HTK-ohjeeseen sidottuun organisaatioon.

Liitto katsoo, että kohta 5.2. olisi hyvä selventää sen osalta, mitä kieltä prosessissa käytetään, jos prosessin osapuolet ovat erikielisiä, huomioiden erityisesti korkeakoulujen hallintokielen vaikutuksen muuta kieltä kuin suomea ja ruotsia puhuviin.

Liitto pitää tärkeänä, että TENKillä on prosessissa riittävän vahva rooli, jotta TENK voi edellyttää HTK-ohjeistukseen sitoutuneita organisaatioita toimimaan HTK-ohjeistuksen mukaisesti. TENKin on esimerkiksi pystyttävä vaikuttamaan prosessiin mm. ottamalla kantaa siihen, tulisiko esiselvitys tai varsinainen tutkinta käynnistää asianosaisen kysyttyä TENKiltä asiasta näkemystä tilanteessa, jossa organisaatio on kieltäytynyt alkamasta selvittää asiaa. Muutoin koko HTK-prosessi ja ohjeistus jäävät turhan voimattomiksi. Liitto pitää myös tärkeänä, että HTK-prosessia ohjaavat

selkeät määräajat, prosessin tehokkuuden ylläpitämiseksi, sillä prosessit tuntuvat nykyisellään venyvän usein kohtuuttoman pitkiksi.

Liitto katsoo, että tutkijan, tutkimuksen ja tutkimusorganisaatioiden vastuullinen arviointi tulee olla myös hyvän tieteellisen käytännön keskeinen periaate.

Liitto pitää hyvänä ehdotusta siitä, että organisaatioiden tulee pyrkiä suojelemaan epäilyn esittäjää ja epäiltyä prosessin aikana sekä epäilyn esittänyttä tutkijaa myös prosessin jälkeen niin, ettei hänen urakehityksensä vaikeudu. Toisaalta on myös tärkeää, että mikäli joku tekisi ilmoituksen vilpillisessä mielessä tai aiheettomasti, tulee yhtä lailla epäilyn kohdetta ja hänen uraansa suojella. Lisäksi olisi ehkä hyvä vielä täsmentää, mitä tämä käytännössä tarkoittaa ja kuka suojelun järjestämisestä on vastuussa.